

NOTAT

Miljø- og
Fødevarerministeriet
Miljøstyrelsen

Kemikalieinspektionen
Ref. JAPED
Den 20. oktober 2017

Børnekemipakken 2013-2016 Afrapportering

1. Indledning

Den daværende regering (S, R og SF) og Enhedslisten indgik sommeren 2013 en aftale om en skærpet indsats for at sikre børn og unge mod skadelig og unødvendig kemi (børnekemipakken).

Formålet med børnekemipakken var at sikre en målrettet og handlingsorienteret indsats mod ulovlige og problematiske produkter rettet mod børn og unge gennem tæt samarbejde mellem myndigheder og virksomheder. Indsatsen skulle fokuseres på produktområderne tekstiler, legetøj, kosmetik og elektronik, som alle er produktområder børn og unge dagligt er i kontakt med, og som derfor har betydning for børns sundhed og sikkerhed.

Der blev afsat i alt 20 mio. kr. i perioden 2013-2016 til dette arbejde. Den økonomiske fordeling mellem indsatserne er skitseret i bilag 1 (indsat nedenfor).

Der var tale om en tværministeriel indsats mellem Miljøstyrelsen, SKAT og Sikkerhedsstyrelsen.

Børnekemipakken var en treleddet indsats bestående af en kortlægning af de fire produktområder, informationskampagner til branchen om reglerne på de fire produktområder samt gennemførelse af en eller flere kontrolprojekter på de fire produktområder. Hertil kommer udvikling af kandidatliste, App'en "Tjek Kemien" samt udarbejdelse af en "Fri for" vejledning som en hjælp til de virksomheder, som ønsker at markedsføre deres produkter som "fri for" bestemte kemiske stoffer.

De kontrollerede produktområder er hver især underlagt en lang række forskellige regler om bl.a. tungmetaller, kemiske stoffer i legetøj (særligt ftalater, CMR, nitrosaminer), tekstiler (fx azofarvestoffer, pfos, tungmetaller, DMFu/sko (chrom 6) og kosmetiske produkter (deklarationspligtige parfumestoffer). Herudover er der regler om produkternes sikkerhed og regler om mærkning og dokumentation.

2. Sammenfatning

Indsatsen under børnekemipakken har kortlagt udvalgte produktområder, hvorefter der er gennemført informationsindsatser og kontrol.

Kortlægningsindsatsen

Der har været fokus på at undersøge produkter med indhold af ikke-regulerede stoffer som børn og unge er i kontakt med for at sikre, at stofferne ikke udgør en risiko. Kortlægninger og risikovurderinger er foretaget af kosmetik, legetøj, elektronik og tekstiler. Desuden er der udarbejdet en kortlægning af børns samlede eksponering af problematiske stoffer.

Kortlægningerne har givet en større viden om problematiske stoffer i produkter til børn samt øget viden om børns og unges brug af kosmetiske produkter og af elektronik. Resultatet af en af kortlægningerne viste bl.a., at der fandtes chlorerede flammehæmmere i autostole i mængder, der kan udgøre en risiko. Derfor undersøger Miljøstyrelsen mulighederne for at foreslå et EU-forbud mod visse chlorerede flammehæmmere. Derudover viste ”Projektet om børns samlede eksponering”, at der stadig er behov for opmærksomhed på børns (0-3 år) og ufødtes udsættelse for visse stoffer som fx ftalater, dioxiner, bisphenol A og bly.

Herudover har kortlægningerne resulteret i en række konkrete gode råd til forbrugerne om køb af legetøj og kosmetik samt været et værdifuldt grundlag for tilrettelæggelsen af den tværministerielle kontrolindsats på elektronikområdet.

Informationsaktiviteter

Der er i perioden 2013-2016 udarbejdet fire informationskampagner rettet mod små og mellemstore virksomheder for at øge deres kendskab til de regler, der gælder for kemikalier i produkter til børn. Tre af kampagnerne er gennemført i et samarbejde mellem Miljøstyrelsen og Sikkerhedsstyrelsen og bl.a. distribueret via brancheforeninger og lign. (netværksbaseret).

De enkelte informationskampagner er blevet evalueret. Evalueringerne har vist, at der generelt er opnået et øget kendskab til reglerne hos virksomhederne.

Desuden har det vist sig afgørende for kendskabsgraden, at målgruppen for informationsindsatsen, f.eks. en brancheforening, har spredt materialerne. Hvis materialerne ikke distribueres til de rette modtagere – typisk konkrete virksomheder, og hvis budskaberne ikke taler direkte til målgruppen mindskes sandsynligheden for kampagnens succes.

Kontrollkampagnerne på henholdsvis tekstiler, elektronik og kosmetik er udført efter lanceringen af informationsindsatserne. Idet der ikke er gennemført tilsvarende kontroller før informationsindsatsen, er der dog ikke grundlag for at vurdere, om informationsindsatsen har haft en positiv indvirkning på resultaterne af kontrollkampagnerne.

Kontrolindsatsen

Samlet set har kontrolmyndighederne fået et øjebliksbillede af overholdelsen af reglerne på de fire produktområder legetøj, tekstiler, kosmetik og elektronik.

Miljøstyrelsen har kontrolleret, om udvalgte produkter fra de fire produktområder indeholdt forbudte eller regulerede indholdsstoffer. Efter hver kontrol har Miljøstyrelsen endvidere foretaget en risikovurdering af de produkter, der overtrådte kemikaliereglerne. Sikkerhedsstyrelsen har kontrolleret for, om produkterne var sikre at anvende, korrekt mærket og for, om dokumentation for produkternes sikkerhed var tilstrækkelig og til stede.

I alt er 712 produkter blevet kontrolleret, og heraf viste 104 produkter sig at være ulovlige. Dette giver en gennemsnitlig overtrædelsesprocent på 14,6 %. Overtrædelserne spænder fra mindre formelle fejl i form af fejl eller mangler i mærkning eller dokumentation med vejledning af virksomhederne til følge,

til ulovlige stoffer i produkterne, der udgjorde en risiko for børns sundhed, således at produktet måtte trækkes tilbage fra forbrugeren. Overtrædelsesprocenterne varierede således fra 0 % ved kontrol af, om børnetøj og sengetøj var sikkert at anvende og under 5 % ved kontrol af kemiske stoffer i tekstiler og sko til børn til 100 % ved dokumentationskontrol af elektriske og elektroniske produkter.

I alt har Miljøstyrelsen tilbagekaldt to produkter (en fingermaling og en ballon) fra forbrugerne på grund af risiko for børns sundhed og sikkerhed ved leg med produkterne.

Sikkerhedsstyrelsens kontrol af produkternes sikkerhed viste, at ingen af de kontrollede produkter udgjorde en sikkerhedsrisiko for forbrugerne. Kontrollen af korrekt mærkning og dokumentation (formelle fejl) viste mange overtrædelser, og størstedelen af virksomhederne blev vejledt om reglerne af Sikkerhedsstyrelsen. For at forbedre regelefterlevelse af formelle fejl har Sikkerhedsstyrelsen i 2017 iværksat indsatser med fokus på formelle fejl og vil fremadrettet have fokus på vejledning og kontrol af korrekt mærkning og dokumentation.

For hver produkttype er der tale om mindre stikprøvekontroller. Derfor kan overtrædelsesprocenterne ikke anvendes til at drage konklusioner om det generelle billede for de kontrollerede produkttyper. Der er tale om et øjebliksbillede af en del af markedet på kontroltidspunktet. Overtrædelsesprocenterne kan dog i visse tilfælde alligevel give et fingerpeg om, hvorvidt produkterne indenfor de udtagne produktkategorier overholder gældende regler på de undersøgte områder.

For så vidt angår kontrol af legetøj var der relativ stor variation i overtrædelsesprocenterne på de kontrollerede produktgrupper (fra 0% til 82%). Til eksempel var antallet af overtrædelser ved kontrol af indhold af ftalater forholdsvist stort, særligt taget i betragtning at der er tale om stoffer, som har været meget i fokus i mange år, og som har været forbudte i legetøj i mere end 10 år. Der synes derfor stadig at være en udfordring med at overholde reglerne om indhold af ftalater i legetøj af blød plast. Kontrol af nitrosaminer og nitroserbare stoffer i balloner blev foretaget tre gange. Kontrollen viser, at der fortsat findes balloner på markedet, som ikke overholder reglerne. Der er ikke fundet CMR-stoffer i legetøjet, ligesom der ikke blev fundet nitrosaminer og nitroserbare stoffer i bideringe. Miljøstyrelsen måtte tilbagekalde to produkter (en fingermaling og en ballon), ud af 299 produkter, fra forbrugerne på grund af risiko ved leg med produkterne. Endvidere blev kontrolleret for korrekt mærkning, og her fandtes høje overtrædelsesprocenter. Størstedelen af virksomhederne blev derfor vejledt om reglerne af Sikkerhedsstyrelsen.

Kontrollen med børnetekstiler viser, at de undersøgte tekstiler i meget få tilfælde (7 ud af 260) indeholder ulovlige kemikalier og tungmetaller. Sikkerhedsmæssigt overholdt de kontrollerede børnetekstiler reglerne både formelt i forhold til korrekt mærkning og dokumentation og i forhold til produktets sikkerhed. Kontrollen af lange snore i børnetøj og sengesæt viste, at ingen snore i de kontrollerede tekstilprodukter udgjorde en sikkerhedsrisiko for forbrugerne (kvælningsrisiko ved lange snore).

For kosmetiske produkter viste kontrollen en overtrædelsesprocent på 33 %. Overtrædelserne vedrørte alle formelle krav, som fx ulovlige anprisninger og manglende mærkning på dansk. Ingen af de undersøgte kosmetikprodukter indeholdt ulovlige indholdsstoffer (fx ulovlige parabener) eller udgjorde en risiko.

For elektriske og elektroniske produkter blev der fundet høje overtrædelsesprocenter hvad angår ukorrekt eller manglende dokumentation (formelle fejl) (op til 100%). Endvidere tyder kontrollen på, at en del produkter har marginale bestanddele (fx skruer) i produkternes indre dele, som indeholder bly. Dette indikerer, at branchen har en udfordring ift. at overholde de formelle krav til den rette

dokumentation samt at få bly helt ud af produkterne. Der blev ikke fundet nikkelfrigivelse fra produkterne, ulovlige brommerede flammehæmmere eller andre tungmetaller ved kontrollen.

Børnekemipakken har udvidet kontrolsamarbejdet mellem SKAT, Sikkerhedsstyrelsen og Miljøstyrelsen. De tre myndigheder har opnået værdifuld viden og erfaring om hinandens arbejdsgange og måder at tilgå kontrol på. Viden og erfaring, der vil indgå i fremtidige samarbejder om kontrolarbejdet mellem myndighederne.

I kontrolsamarbejdet har SKATs varekoder¹ på nogle områder vist sig anvendelige til at få et overblik over, hvilke produkter der kommer ind i landet på hvilke tidspunkter, samt fra hvilke lande udenfor EU, de afsendes fra. Især på legetøj, hvor varekoderne er relativt detaljerede, har koderne vist sig egnede til at tilrettelægge en kampagne efter.

Grænsekontrollerne i projektet har umiddelbart ikke vist sig at være mere effektive, end produkter som udtages i detaildet. Til trods for, at produktet udtages på grænsen, så hindrer det ikke, at produktet kommer ud i butikkerne. Dette skal ses i lyset af, at det mellem SKAT, Sikkerhedsstyrelsen og Miljøstyrelsen forinden gennemførelsen af grænsekontrollerne blev aftalt, at forsendelsen (containeren) blev frigivet af SKAT til fri omsætning, efter at der var udtaget vareprøver af produktet til Miljøstyrelsen og Sikkerhedsstyrelsen. Dette skyldes, at en eventuel indgriben overfor produkterne sjældent kan ske umiddelbart, idet eventuelle overtrædelser af bl.a. kemikalierereguleringen oftest først kan afgøres efter nærmere eftersyn af produktet, fx kemiske analyser. Sikkerhedsstyrelsen og Miljøstyrelsen var således bekendt med, at produkter fra forsendelserne kunne komme ud i butikkerne.

¹ EU's Fælles Toldtarif er den Kombinerede Nomenklatur – der forkortes KN. KN udgør endvidere grundlaget for indsamling og udveksling af statistiske oplysninger om EU's udenrigshandel samt medlemslandenes interne handel. Tarifiering er fastlæggelse af varekoden (underpositionen) som en vare hører under i KN eller i andre nomenklaturer baseret på KN, herunder Toldtariffen. Dette skal ske ensartet i EU, så der anvendes samme toldsats for en konkret vare, uanset hvilket medlemsland den indføres i. Således opnås der en fælles toldmur og en ensartet behandling af de erhvervsdrivende i EU – uanset hvor varen indføres.

Bilag 1

Økonomi 2013-2016 – Børnekemipakken

	Mio. kr.
Kortlægningsindsats, Miljøstyrelsen	1,85
Informationsindsats, Miljøstyrelsen	2,95
Kontrolindsats - analyseudgifter, Miljøstyrelsen	1,70
Årsværk, Miljøstyrelsen	12,00
Overført til Sikkerhedsstyrelsen	0,70
Overført til SKAT	0,80
I alt	20,00
